

Chrysostomos beszéde Eutropios érdekében.*

Mindig, de most különösen elmondhatjuk: „Felette nagy hijábalóság, ezek mindenek hijábalóság!” Hol vannak a tanácsosság fényes jelvényei? Hol az égő fáklyák és az örömrivalgások, a táncz, a lakomák, a nagy ünnepek? Hol vannak a koszorúk, a jobogók, a díszek, a város zaja, a circus diadalai, a nézők hizelgése? Mindezek eltűntek. Jött a rettentő szélvész, és elsöpörte a leveleket; a mit látunk, lefosztott, gyökeréig megingatott fa; a zivatar megsemmisítéssel fenyegetve a legutolsó szálig megreszkettette. Hol vannak a csalárd barátok, a vendégeskedés, a nagy ebédek, az élödsi rajok, az egész nap folyamként önlő bor, a jó asztal eme finomságai, hol vannak a hatalom udvarlói, kiknek minden cselekedete, minden beszéde csak kegyet bajhász? Mindezek csak éjszaka, csak álom voltak. Eljött a nap és mindezek a semmiségbe veszttek. Tavaszvirágok voltak és a tavasz eltűnván, elhervadtak, árnyék voltak és elmultak, füst és elszállottak, könnyü lehelet és semmivé lettek, törékeny eszköz s szétmentek. Mondhatjuk hát, s ismételhethetjük szüntelen a szentírásnak eme szavát: „Felette nagy hijábalóság, ezek mindenek hijábalóság!” Ezt az ígét fel kellene nekünk irauunk mindenüvé, fel kellene irnuunk a falakra, ruházatunkra, fel a piac helyeire fel házainkra,

* Eutropios, előbb rabszolga, ministere lett Arcadius császárnak és nevében kormányozta Keletet. Versenyhársát, Rufinust kegyvesztetté tette és számüzte az udvar föbb személyiségeit s folyton üldözte a keresztényeket. Nem hallgatván az erényes, derék Chrysostomos böles tanácsaira, bukását készítette elé. Egyik teremtménye, Gainas és Eudoxia császárné, kit ő adott férjhez Arcadiushoz, egy nagyszámú pártnak az élére állanak s a népet és a katonaságot, mely zsarnoksága miatt éppen úgy el volt keseredve, ellene föllázítják. A császártól számüzve, egy templomba menekül, a honnan a nép ki akarja ragadni. Ekkor mondotta Chrysostomos, ki a konstantinápolyi püspökségre emelését néki köszönhetette, ez ékesszóló beszédet. A támadók visszavonulnak s Eutropios elhagyja menedék helyét. De később aztán elfogatott és lefejeztetett Chalcedoniában 399-ben E beszéd egyike az ékesszólás legszebb remekeinek.

az utakra, kapuinkra, fel a bejáratokra és mindenek felett be kellene azt irnunk, vésnünk szivünkbe, hogy azt szemléljük örökösön. Mert az embereknek nagy része a dolgoknak csalárdságait s a képmutatást, az álarczokat igazságnak veszi, azért minden nap, minden evésnél reggel és este, minden összejövetelnél e szavakat kellene egymásnak ismételve mondani: Felette nagy hibáavalóság, ezek mindenek hibáavalóság “

Nem mondtam-e néked szüntelen, hogy a gazdagság mulandó? De te nem hallgattál meg. Nem mondtam e, hogy a gazdagság háládatlan szolgál? De te nem akartad elhinni. És im a tapasztalás megmutatta, hogy nemcsak mulandó és háládatlan, hanem még emberölő is; mert ez mivelte azt, hogy most félve, remegve állsz itt. Nem mondtam-e, midőn oly gyakran tettél szemrehányást, a miért mondtam néked az igazat, hogy én inkább szeretlek, mint azok, a kik neked hízegőn beszélnek, hogy téged intve több érdeklődést tanusítok irántad, mint azok, kik csak szépet mondanak? Nem tettem-e hozzá azt is, hogy a barát sebzése nagyobb bizalmat érdemel, mint az ellenség ölélese? Hogyha sebzéseimet elszenvetted volna, kedveskedéseik nem szülik néked ezt a halált, mert sebzéseim egészségre vezetnek, ölélesek pedig okoztak gyógyíthatlan bajt. Hol vannak most pohárnokaid? hol azok, kik a sokaságot távolították el utadból, kik mindenütt és szüntelen dicséreted zengték? Menekültek, megtagadták barátságodat; mikor veszedelemben vagy, biztonságukat keresik. Nem így mi. Mi nem futottunk el, mikor kedvezőtlenül bántál velünk, és most hogy aláestél, körülveszünk, védelmezünk. Az egyház, a mely ellen harczoltál, keblét nyitja meg és befogad; a színházak, melyeknek annyi előnyt adtál, melyekért annyiszor gerjedtél fel ellenünk, elárultak és elvesztettek. Mi nem szüntünk meg néked mondani: Miért tézsz így? Az egyház ellen dühöngsz és mélységbe rohansz; de nem tarthatott semmi vissza. A circusok, miután gazdagságodat elnyették, kést fentek ellened, és az egyház, mely oktalan haragodtól annyit szenvedett, oltalmazra siet.

Nem azért mondom ezeket, hogy lábbal tapossam azt, a ki elesett, hanem, hogy megóvjam a bukástól azokat, a kik még állanak; nem a megsebzett sebeit akarom fölszaggatni, hanem azoknak változatlan épségét biztosítani, a kik még nem sebeztek meg; nem a hullámokon hanyatottat akarom a tenger mélységébe alámeríteni, hanem tanítani azokat, a kik kedvező szél mellett hajóznak és őket a hajótöréstől megóvni. Hogyan lehetséges ez, ha nem gondolunk az emberi dolgok változandóságára. Hogyha attól ő félni tudott volna,

sohase lett volna áldozat, de miután nem tudott jobb lenni sem magától, sem mások által, ti kik gazdagságotokra vagytok kevélyek, legalább tanuljatok az ő szerencsétlenségéből, mert semmi sem oly bizonytalan, mint az emberi dolgok. Bármiképp is akarjuk kifejezni, hogy mily csekély valami azok, mindig kevesebbet mondunk az igazságnál; mondjuk füstnek, pehelynek, álomnak vagy akár tavaszvirágoknak, mondjuk bármi egyébnek, azok oly mulandók és a semminél is semmiebbek. Eléggé láthatjuk az ő példájából, hogy semmiségük mellett, még veszedelemmel is környeznek. Ki emelkedett magasabbra, mint ő? Nem mult-e felül gazdagságban mindeneket? Nem jutott-e a legnagyobb méltóságokra? Nem félt-e, nem reszketett-e tőle a világ? S ime, mivé lett! Szerencsétlenebb, mint egy fogoly, szájalomra méltóbb, mint egy rabszolga, nyomorultabb mint egy éhségemésztette szegény, mindennap látva az ellenne élesített kardokat, a mélységet, a vesztőhelyet, megjelenését halálának; azt sem tudja már, hogy valaha élvezte ama szerencsét; sőt világosságot se látnak szemei; nappal is sötét éjszakába temetve, e falak közé bebörtönözve, minden látástól meg van fosztva. De minden igyekezetem mellett is, nem tárhatom fel szavakban előttetek annak szenvedéseit, ki minden órán azt várja, hogy darabokra tépik. Ah de mi szükség is van itt beszédre, mikor kinjairól ő maga nyújtott képet? Mikor tegnap a katonák a palotából jöttek, hogy erőszakkal elvigyék, mikor futott, hogy menedéket találjon a szent edények mellett, arca ólomszínű volt és még most is halott halovány; fogai összeverődtek, egész testében remegett, hangja elakadt, nyelve megbénuult, s mindez eléggé mutatta, hogy lelke meg volt dermedve. Nem azért mondom ezeket, hogy szerencsétlenségén tapossak, hanem hogy lelketeket megindítsam, hogy szájalomra gerjeszszetek, hogy elégedjete meg azzal a büntetéssel, melyet már szenvedett.

Tudom, hogy vannak köztünk könyörtelen szívek, hogy még engem is gáncsolnak, hogy az oltárnál fogadtam; hogy ezeknek keményszívűségére hassak, ezért tártam fel szenvedéseit. Mert mond kedves felebarátom, miért indulsz föl? Azért, feleled, mert a ki folyton harczolt az egyház ellen, az talált menedéket abban. De éppen ezért kell mindenek felett Istent dicsőíteni, hogy megengedte, hogy a ki ily nagy szükségbe jutott, megtanulja ismerni az egyház hatalmát és jóságát; hatalmát, mert az ellene folytatott harczok voltak azok, melyek oly nagy válságot idéztek elé; jóságát, mert üldözései ellenére is az egyház most pajzsával fedezi, szárnyai alá fogadva, veszélyen kívül helyezte; az egyház nem akar a multban elkövetett dolgokra

emlékezni és keblét neki megnyitotta annyi gyöngédséggel. Ez a legszébb diadaljelvény, a legfényesebb győzelem, ez eszökre téríti a pogányokat, s megszégyeníti még a zsidókat is; az egyház a legfénylőbb arcot mutatja, hogy a mikor kezében van ellensége, annak életét megkíméli, mikor azt mindenki elhagyja, mikor teljesen egyedül áll, mint gyöngéd anya, szentélyébe rejti, közbeveti magát az uralkodó haragja s a nép méltatlankodása és dühe ellen. Im ez az, mi az oltárt megtiszteli. Minő tisztesség, mondjátok, hogy egy elátkozott, egy telhetetlen rabló öleli az oltárt? Ne beszéljétek így ti, kik jól tudjátok, hogy a vétkes nő, az elátkozott s tisztátalan nő átkarolta Krisztus lábait, s nem hogy ezért Jézust szemrehányás érte volna, hanem csodálat és legnagyobb dicséret; mert a nő tisztátalansága nem mocskolta bé a Jézus tisztaságát, de a mocskok nélkül való embernek érintése megtisztította az elátkozott vétkes nőt. Ne emlékezz hát a bántalmakra, oh ember! Mi annak vagyunk szolgálai, a ki a kereszten azt mondta: „Bocsáss meg nekik, mert nem tudják mit cselekesznek.“ E menedékhelyet, mondjátok, le akarta rombolni törvényeivel és határozataival. De im a mostani helyzet értésére adta, hogy mit mivelt; ő maga az első, ki a tőle származott törvényt lerontotta, ő maga az egész világnak látványa lett, még hallgatása is beszél és mindeneknek azt mondja: Ne tegyetek oly dolgokat mint én, hogy ilyeneket ne szenvedjétek. Szerencsétlensége által tanít minket, és az oltárt most dicsőség veszi körül, az oltár most mindenkefelett félelmetesnek látszik, hogy a meglánczolt oroszlánt tartja fogva. Az uralkodó képe nemcsak az által látszik nagynak szemeink előtt, hogy a trónon bitor és drágakövekkel ékitve ül, hanem az által is, hogy barbárok hátrakötött kezekkel előtte leomlanak és lehajtják fejüket az ő hatalmas lábaihoz. Sietségtek, összejöveletekkel eléggé bizonyítjátok, hogy nem szükség titeket beszéddel győznöm meg. Mily szép látvány el*ttem, mily fényes gyülekezet! Oly sok nép, mint a mennyi a szent husvétii ünnepen seregel össze. A szerencsétlennel még hallgatagsága is hozzátok kiáltott s nyomorultságának szava erősebben hallatszott, mint trombita hangja. És ti lányok és asszonyok, elhagyva otthonotokat, ti férfiak a piacot, mind ide gyűltetek, hogy lássátok az emberi természetet saját gyöngeségétől legyőzve, az élet dolgainak hiábavalóságát meztelenségében odaállitva, hogy szemléljétek eme megbélyegzett homlokot, melyen tegnap még kevélység, a gazdagságnak e rendes kinyomata ült, s ma visszataszítóbb, mint egy ránczokkal borított öreg asszony arca, a nagyságnak minden jelét letörölte a szerencsétlenség róla. Mert ily ereje van e szerencsétlen

napnak. A ki fénylett, a ki mindeneket elhomályosított, ma a legutolsó az emberek között.

A gazdag, ki e templomba jött, egy nagy leczkét fog tanulni példájából. Látva a magasból aláesettet, ki izgalomban tartotta az egész földet, látva a félelemtől összehuzódottat félénkebbnek egy nyúlnál vagy békánál, látva szorosabban odakötte ez oszlophoz, mintha kötnék erős lánczok, a félelemtől odagyökerezetve, ijedtségtől, aggodalomtól remegve, alábbszállítja, elnyomja szívében a kevély vágyakat, s az emberi dolgok felett elmélkedve, melyekről kell elmélkednie, távozik innen, miután tapasztalta annak igazságát, mit a szentírás eme és ezekhez hasonló szavai mondanak: „Minden test olyan, mint a fű és az embernek minden dicsősége, mint a fünek virága, megszárad a fű és annak virága elhull, és „Mint a fű hirtelen kivágnak és mint a zöldelő fű elszáradnak.“ „Az embernek napjai csak füst“. — A szegény pedig idejőve és e látványt szemlélve, nem érzi alacsonynak sorsát, nem átkozza nyomorultságát, hanem szegénységét áldja, mert biztos menedéke, vihartól ment kikötője, megingathatlan védőfala van, és százszor inkább elébb becsüli, hogy ott, abban a helyzetben maradjon, a hol van, semmint egy pillanatra élvezze mind e jókat, hogy következőleg még életét is fenyegetve lássa. Erzitek-e, hogy nem kis nyereség, a mit ez idemenekült ember nekünk mindnyájunknak, gazdagoknak és szegényeknek, alázatosoknak s hatalmasoknak, szolgálknak és szabadoknak tanít? érzitek-e, hogy mindenik úgy megy el, hogy magával viszi a gyógyszert, meggyógyúl magától ettől a látványtól?

Lecsendesültek-e szenvedélyeitek, szünt-e haragotok? eltávolítottam-e szívetekből az embertelen érzést, könyörületességre indítottalak-e? Ugy hiszem; ezt látom arcotokból és a szemeteiből folyó könnyekből. S miután a szikla termékeny földdé változott, adjuk neki arról a szeretet gyümölcsét, hajtsuk ki számára a könyörületesség arany kalászáat, boruljunk a császár lábaihoz, s még inkább, imádjuk Isten jóságát és kérjük, hogy szelidüljön a császár haragja, lágyuljon meg szíve, hogy így adjon néki teljes kegyelmet. S tényleg már azóta, hogy e szerencsétlen menedéket keresett e templomban, az uralkodó érzelmei nem kis mértékben változtak. Mert a mikor megtudta, hogy a vétkes e sérthetetlen helyre futott és a templom körül a sereg az ő tettei miatt lázongva, halálos büntetését kívánta, egy hosszú beszéddel igyekezett a katonák dühét visszatartani, azt mondván, hogy ne csak hibáira gondoljanak, hanem emlékezzenek arra is, mi jót tehetett, biztosítván, hogy ő maga hálával van iránta

a jóért, s más egyebekért pedig megbocsát mint embernek. S a mint azok mégis kiabálva és zajongva a megsértett császár bosszúállását követelték, fegyvereiket forgatva a vétkes halálát emlegették, könnyes szemekkel folytatta és a szent asztalra hivatkozott, melyhez a bűnös menekült, mely azt védi és így az ő lázongásukat is lecsillapította.

De a magunk részéről is tegyünk valamit. Mily megbocsátásra lesztek ti méltók, hogyha a fejedelem feledi a bántalmakat, melyeket szenvedett, s ti a kik ilyeneket nem szenvedtetek, mégis nagy haragot mutatnátok. Hogyan, ez ünnepélyes gyülekezetből kimenne, mernétek-e érinteni a mysteriumokat és elmondani azt az imát, a melyben így könyörgünk: „Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk azoknak, a kik ellenünk vétkeztek“, mernétek-e, hogyha ti a vétek megbüntetését kívánjátok. Ő nagyon visszaélt hatalmával, ő titeket nagyon bántalmazott. Nem tagadjuk ezt. De a jelen pillanatban nem törvényt kell ülni, hanem könyörületesnek lenni, nem számot kell kérni, hanem emberiességet mutatni, nem vizsgálni, hanem megbocsátani, nem kárhozatni és büntetni, hanem kegyesnek lenni és kegyelmet gyakorolni. Az kell hát, hogy senki se égjen haragtól, s ne forrjon a gyűlölségtől, hanem inkább kérjük a könyörület Istenét, hogy hosszabítsa meg az ő életét, hogy mentse meg a haláltól, mely fenyegeti, hogy így bánhassa meg bűneit. Menjünk együttesen a kegyesszívű császárhoz és az egyház és oltára nevében kérjük, hogy adjon kegyelmet a szent asztalnál levő emez embernek. Az uralkodó meg fog érteni, meg fog hallgatni, és Isten, a ki felette van az uralkodónak, emberiességünket meg fogja nekünk fizetni és sokszorosán visszatéríteni. Mert a menyinyire elfordul a keményszívű, könyörtelen embertől és gyűlöli azt, éppen úgy szereti a résztvevőt, a szánalomérzőt; s ha az ilyen ember igaz, a legfénylőbb koronát adja néki; ha vétkes, vétkeit megbocsátja a felebarátja iránt mutatott jóságáért. „Mert irgalmasságot kívánok“, mondja ő, „és nem áldozatot“. Az szentírásnak minden lapján látjátok e szabályt, az mindig a könyörület által van, hogy a vétkes az ő bűneiből feloldozást nyer. Keressük hát mi is ezáltal a magunk számára, Isten jóságát, töröljük el vétkeinket és legyünk ékességére az egyháznak; ezért, a mint már mondtam, az uralkodó dicsérni fog, a népek tapsolni fognak s a föld legutolsó határán is bámulni fogják e város nagylelkűségét és jóságát, minden népek megismervén a mik történtek, ünnepelni fognak minket. És hogy biztosítsuk magunknak mind e jókat, boruljunk le, imádkozzunk, könyörgjünk, szabadítsuk meg

a foglyot, a menekültet, a kegyelemért esdeklőt a veszélyekből, melyek környezik, hogy nyerjük meg mi is a jövő jókat a mi urunk Jézus Krisztus szeretete és jósága által, a kinek dicséret, hatalom most és mindörökké, minden időben. Amen.

Ford. PÉTERFI DÁNES.

Egyháztörténelmi adatok.

CXXVIII.

Tanári beköszöntő 1702-ben.

Kolozsvári főiskolánkban az új tanárok székfoglalása a múlt százévekben is nagy ünnepélyességgel történt. Ily beköszöntő volt 1702. január 14-én is, midőn a külföldi akadémiákról haza érkezett Várfalvi Pálfi Zsigmond foglalta el az egyik tanáriszéket. Az iskola főnök azt írja a fasc. rer. Scholast. III. 92. lapon, hogy jan. 12. 13-án megtartatván a félévi közvizsga, 14-én Pálfi Zs. köszöntött be, szép ériekezést tartván „de Regimine vitae Hominis“. A minden rendű hallgatók többen voltak háromszáznál. Hat diák mint Graecia, Germania, Latium, Gallia, Polonia, és Sicilia küldöttje jelent meg. Mindenik diák az illető nemzet nyelvén és nemzeti viseletébe öltözve köszöntötte a tanárt. Az isk. főnök a többit, sajnálatunkra mellőzve, csak a székely saját dialectussában mondott humoros köszöntőjét írta le, melyet mi is érdekesnek tartunk szószerint közölni.

Isten adgjon jó nopot Kegjmetőknek édes illendő Tisztelendő, böcsülletvel öblittendő Papi és egjéb renden lévő Halgatóim! Nó. Az O Esztendőnt mint valami o köntöst el rugtuk, ugjan megpendült és az Uj Esztendőnek első senhéje, ugy láttzik hogy bizony minnyájunknak öröme, vidámságára nem kitsid örömmel köszöntött bé közinkbe, mivel Tisz: Academicas Pálfi Sigmond Uramat Ö Kegjmet az ideghen helyekből, Országokból az sok fergeteges háboruságok közül mint valami O Esztendőből mi hejzánk jó egésségvel békességgel által hozta és jelenlétének öröme ez Uj Esztendőben uj esztendő béli aýandék helyett uj hüvel mint valami uj köntösvel uýittotta megh külső belső részeinket.

De azt hallottam édes Pérédicator Uraim megh hajdan Ifu Legény koromba, hogy négy részből áll bizony ez nagy roppantott Világh Eurépa, Asea, Afarkas s Améroka határozza meg, még is mind azon által ha szintén dél színű nap fényével kerestük volna is de még sem adhattak volna nekünk ez Világh dus szegeletkövei kedvesebb ajándokot, az tisztességves Deáksághi Tanolságnál, mert mindeneket az Bölcsességhez rendez és ighazghat, mellynek is az Deáksághi Tanolság szülő Anyya. Nem héjába rikoltotta volt amaz czifornyás Szollásnak Attya Cicero: Nihil est preestantius Literis;